

závislosti. Ale to platí i o jídle nebo cvičení hygienických návyků. Problém pak není v samotném kojení.

A co ještě?

Snad nejvýznamnějšími aspekty při kojení batolete nejsou výživné a imunologické hodnoty, i když je jejich význam nemalý. Věřím, že vůbec nejdůležitějším aspektem při kojení batolete je ten zvláštní vztah mezi matkou a dítětem. *Kojení je život upevňující skutek lásky. To pokracuje, i když se z kojení stane batole.* Každý, kdo bez předsudků někdy pozoroval většího kojence nebo batole při kojení, může potvrdit, že jde přitom o něco téměř magického, něco jedinečného, co přesahuje pouhé přijímání potravy. Kojené batole se někdy dá spontánně bez viditelného důvodu do smíchu. Prs pro ně znamená hlubší potěšení, než jen pramen potravy. A když se tomu matka nebrání, stane se kojení i pro ni pramenem požitku přesahujícím pouhé zprostředkování nasycení. Není to ovšem *vždycky* tak nádherné, ale co je? A když se to vydaří, vyplatí se to.

A když dítě onemocní nebo se poraní (a to se stává, když se setkájí s jinými dětmi a stranou se kurážnějšími), není snazšího způsobu, jak je potěšit než je kojení! Vzpomínám si na noční služby na úrazové ambulanci, když matky nosily své nekojené malíčky často bez úspěchu na rukou sem a tam po chodbě ve snaze je utišit, zatímco kojící matky seděly tiše v koutě s utěšeným, i když ne právě šťastným dítětem v náručí. Při kojení potěší jak matka nemocné dítě tak dítě matku.

[Family Foundations, Volume XXX, Number 5, břez-en-duben, 2004, str. 22.]

Častá mimoděložní těhotenství při IVF

Alarmující výsledky byly právě ohlášeny na výroční konferenci Americké společnosti pro reprodukční medicínu. Dr. David Keefe a spolupracovníci z Brownovy univerzity v Providence, Rhode Island, USA oznámili, že z žen, které podstoupily IVF s použitím zmrazených embryí, došlo u 31% k mimoděložnímu těhotenství. To bylo srovnáváno se 2% žen, u kterých bylo při IVF použito čerstvých embryí. To odpovídá téměř třetině těhotenství s přenesenými zmrazenými embryí, tedy 17krát častěji než u IVF s čerstvými embryí. Výzkumní pracovníci nedokázali vysvětlit důvody tohoto alarmujícího navýšení. Konstatovali však: „Tato studie vzbuzuje vážné obavy a je potřeba ji dále zkoumat.“ Londýnský list *The Times* (14. října 2003) se domnívá, že jde o důkaz, že mrazení může ovlivnit funkci určitých genů.

[International Right to Life Federation, Newsletter, Volume 14, Number 6, 11/12 2003, str. 4.]

ZPRÁVY LPP vydává pětkrát ročně jako členský bulletin Ústředí Ligy párů v České republice. David a Michaela Prentisovi, Fügenova 143/9, 272 01 Kladrno, tel.: 312 686 642, e-mail: lpp@lpp.cz, internet: www.lpp.cz. Minimální členský příspěvek 100 Kč/Sk ročně. Starší čísla: 10 Kč/Sk včetně poštovního. Platte složenku typu C, Adresa na Slovensku: LPP, Manžella Jozef a Simona Predáčovi, Slovenskej armády 15, 953 01 Zlaté Moravce, tel.: 037-6421426 e-mail: lpp@lpp.sk, internet: www.lpp.sk. Kurzy PPR pro manžele a snoubence - 4 setkání po 2½ hodinách, většinou v měsíčních intervalech. Kurzovné = 300 Kč/Sk za pár. Jsme vděční za příspěvky pro práci Ligy.

ZPRÁVY
LPP
PÁR PÁRU - MÍSTOVNÍ RODIČOVSKÝ
LIGA - PRO PŘIROZENÉ
PLÁNOVANÍ
56. ČÍSLO ČLENSKÉHO BULETINU LIGY PÁR PÁRU, ČERVENEC 2004

John a Sheila Kippleyovi – ve věrné službě rodinám

Tom Bengston

John a Sheila Kippleyovi

chali po sobě s ničím nesrovnatelný odkaz hnutí pro PPR.

Roku 1971, právě 3 roky poté, co papež Pavel VI. vydal mezníkovou encykliku *Humanae vitae*, spojili se Kippleyovi s profesorem lékařské fakulty minnesotské univerzity, MUDr. Konaldem Premem, aby mohli učít manžele jak používat PPR. Od počátku kladli Kippleyovi důraz na trojkoncept: sympto-terminální metoda, ekologické kojení a tradiční křesťanská morálka v oblasti sexuality. První kurzy učili Kippleyovi ve farním kostele sv. Odelie v Shoreview, Minnesota, kde John v té době pracoval.

Víra a rodina byly dlouho v popředí zájmu manželů Kippleyových. Vzali se r. 1963. John získal magisterský titul v Institutu pro laickou teologii v Graduate Theological Union v Berkeley v Kalifornii. Byl překvapen negativní reakcí teologů na *Humanae vitae* a tak v r. 1968 napsal knihu *Křesťan, umluva a antikoncepce*, v níž obhajoval učení církve.

„Jakmile byla kniha vydána, cítil jsem povinnost poskytnout lidem pomoc skrze PPR,“ vysvětlil John ve svém článku ve *Family Foundations*, časopise LPP, v roce 2001. „Ježíšova slova v Lk 11,46 jakoby mřila přímo na mne.“

Potvrdil jsem něco, co mnozí označovali za břemeno. Musel jsem udělat, co bylo v mých silách, abych lidem pomohl podle toho učení žít.“

Sheila, která získala vzdělání na Univerzitě státu Kalifornie v San Francisku, stala se na plný úvazek matkou postupně pěti dětem. Zájem o výzkum v oblasti kojení ji inspiroval k napsání knihy *Kojení a naučit plodnosti po porodu*, kterou vydala roku 1969.

Prostředí, z kterého vyšli, se ukázalo jako plodné pro formaci a růst LPP. Roku 1972 se přestěhovali do Cincinnati a rok nato vydali první vydání *Umění přirozeného plánování rodičovství*. Během dvou let vyškolili 10 učitelských párů, které naučily 2.000 párů symptotermální metodě PPR.

Mezinárodní činnost zahájila LPP v roce 1975, kdy odešel jeden americký pár z Virginie do Irska a získal pro práci učitele v Irsku a Anglii. Koncem 70. let oslovil Kippleyov jiny pár, který se zúčastnil konference v New Yorku. Měli zájem propagovat metodu v Belgii, kde byli zaměstnáni na americké vojenské základně.

Do roku 1978 se známost práce manželů Kippleyových tak rozšířila, že se Lize dostalo uznání od Národní konference katolických biskupů v USA. V tomto roce také uspořádala Liga svou první celonárodní konferenci.

Do konce roku 2003 absolvovalo kurzy LPP 161.430 párů a bylo prodáno 374.000 výtisků *LPPR*. Kurzy LPP teď ročně projde 7.000 párů a do více než 28.000 domácností dochází časopis *Family Foundations* [v ČR a SR více než 600 výtisků bulletinu *Zprávy LPP*].

Během tří desetletí let museli Kippleyovi a ostatní pracovníci velké rodiny LPP překonávat negativní stereotypy chápání PPR, které si někteří lidé stále pletou se starou kalendářní metodou. John Kippley našel však povzbuzení v církvi. V roce 2001 napsal v článku pro *Family Foundations* „Největší pramen naděje je pontifikát Jana Pavla II. ... V prvních deseti letech svého pontifikátu se primárně zaměřil na církevní učení o lásce a sexualitě. To mělo dobrý dopad. Pravidelně slychám, že kněží vysvěcení v posledních 10 letech jsou mnohem více v souladu s *Humanae vitae* než kněží vysvěcení v letech sedmdesátých a osmdesátých.

Čím dál tím více kněží zařazuje kurz LPP jako samozřejmou součást přípravy na manželství. To je velký pramen naděje.“

LPP pokračuje v práci, kterou Kippleyovi začali v 70. letech. V současné době působí ve 26 zemích světa. Dalšíh 11 zemí má kandidátské páry, které se školí na instruktory. V roce 2003 uspořádala LPP 1.484 kurzů, což je téměř o 200 víc než roku 2002.

Roku 1990 byli John a Sheila, jako zakladatelé LPP, vyznamenáni za vynikající úspěch Institutem Wethersfield, organizací, která podporuje Katolickou církev v USA studiem křesťanské kultury. „Sheila a já jsme jen symboly této organizace,“ řekl John Kippley, když přebíral uznání. „Přijímáme tuto poctu jménem všech dobrovolných učitelských párů a zástupců, bez nichž by organizace nemohla existovat.“

jeden rok a déle podle toho, jak to matce a dítěti vyhovuje. Do nedávné doby bylo ve velké části světa běžné kojít do věku tří nebo čtyř let a v mnoha kulturách je stále běžné kojít batolata.

Proč by se mělo v kojení pokračovat po šestém měsíci?

Protože se matka i dítě často z kojení těší. Proč tedy přerušit pékny vztah?

Ale říká se, že mateřské mléko nemá po šesti měsících žádnou hodnotu.

Možná se to říká, ale není to pravda. Že to vůbec někdo může tvrdit, ukazuje jak jsou lidé o kojení málo informovaní. Mateřské mléko je mléko. I po šesti měsících stále obsahuje bílkovinu, tuk a jiné důležité a užitečné látky, které děti potřebují. I nadále obsahuje imunologické faktory, které poskytují dítěti ochranu. Některé ochranné látky jsou v mateřském mléku v druhém roce věku dítěte obsaženy dokonce ve větší míře než v prvním roce. To je samozřejmě, jak to má být, protože děti starší jednoho roku jsou obecně více vystavené infekcím. Mateřské mléko i nadále obsahuje faktory, které napomáhají zrání imunitního systému a vývoji a zrání mozku, trávicího ústrojí a jiných orgánů.

Bylo dokumentováno, že děti v jeslích, které jsou ještě kojene, mají méně infekcí a lehčí průběh onemocnění než děti, které už kojení nejsou. Tak matka, která kojí i po návratu do zaměstnání, ztrácí méně pracovních dnů.

Je zajímavé, že propagace výtrobců kojenecké výživy (nepříliš dokonalé kopie pravého mléka) tlačí na její užívání po dobu jednoho roku, a přitom podsoává názor, že mateřské mléko (originál, který nedokonale napodobují) má hodnotu jen prvních šest měsíců. Příliš mnoho zdravotníků to po nich opakuje.

Někdo tvrdí, že když se kojí víc než 6 měsíců, imunologické faktory brání dítěti ve vývoji vlastní imunity.

To není pravda; to je naprosto absurdní. Očkujeme děti, aby byly schopné bránit se proti skutečným infekcím. Mateřské mléko také umožňuje dítěti boj proti infekcím. Když se dítě vypořádá s infekcí, stane se imunní. Přirozeně.

Chci, aby mé dítě bylo nezávislé.

Že mateřské mléko působí u dítěte závislost? Tomu nevěřte. Dítě, které je kojeno, dokud se samo neodstaví (obvykle mezi druhým a čtvrtým rokem), bývá obecně *nezávislejší* a co je snad důležitější, ve své nezávislosti *jistější*. Dostalo se mu v prsu uspokojení a bezpečí až do té doby, kdy bylo připraveno *samo* udělat krok k samostatnosti. A když ten krok samo udělá, ví, že něčeho dosáhlo, že postoupilo vpřed. Je to milník v jeho životě.

My často tlačíme děti, aby byly nezávislé příliš rychle. Aby brzo samy spaly, brzo se odstavily, příliš brzo se obešly bez rodičů, všechno příliš brzo. Nečláste a vaše dítě bude nezávislé v pravý čas. Nač spečháte? Brzo budou odcházet z domova. Chcete, aby odešly ve 14 letech?

Ovšem, kojení může v některých případech být zneužito k podpoře přílišné

Dočítali sme sa:

Dodo a Simona Predáčoví

„V súčasnosti máme k dispozícii celú paletu antikoncepčných metód. Mnohé z nich sú rozšírené, bezpečné a účinné. *Nemáme však nič, čo by sme mohli nazvať „ideálnou“ antikoncepciou: nič, čo by bolo bezpečné, účinné, nemalo vedľajšie účinky, bolo lacné, ľahko použiteľné a čo by sa mohlo používať bez lekárskeho dohľadu.*“ (zdroj: *FIGO o ľudskej reprodukcii*, zväzok 2, Pánovanie rodiny)

„Obráťte sa na svojho lekára v prípade bolesti hlavy, bolesti brucha alebo končatín a v prípade **prechodnej stravy zraku alebo sluchu.**“ (zdroj: **Reklamný leták modernej trojfázovej antikoncepcie TRI-REGOL.**)

O tom, že riziká spojené s užívaním HA nie sú len zbytočné obavy svedčia nepríjemné až tragické skúsenosti žien, ktoré sa presvedčili, že skutočne existujú. Z mála uverejnených príbehov nás zaujal príbeh sedemnáštojročnej angličanky Michelle publikovaný v časopise Emma na jeseň roku 2002 pod názvom: „Antikoncepcná pilulka ma skoro zabila“, ktorý rozpútal aj diskusiu na internete. Z nej vyberáme nasledovnú reakciu:

tiez som jednou z „tych“... Zuzanna. Odoslaný: 01.10.2002, 9:02.

Zdravim vas ... mam 26 rokov a antikoncepcne tablety „tretej generacie“ uzivam asi 5 rokov, lebo nimi „liecim“ nepravidelny cyklus. Tiez som vzdy absolvovala „pecenove testy“ a sla si pre dalsie balenia tablet, pretoze „vsetko bolo v poriadku“... Pred niekoľkými týždňami sa ale moja bežná cesta do práce skončila v nemocnici. Zacalo sa to zhoršením zraku, trpnutím ľavej ruky a nasledne aj časti tvare, jazyka ... Nemusim vam hovoriť, že ma to dost vylakalo... Vyšetrenia este nemam ukoncene, ale vsetci lekári sa zhoduju na tom, že je to spôsobene prave uziavanim antikoncepcie. Dodatocne mi aj moja gynecologicka potvrdila, že pri ich dlhodobom uziavaní mozu vznikat krvne zrazeniny, ktore mozu nasledne sposobovat aj tzv. „mrtviciky“... Je ale zaujimave, že lekári sa vzdy uspokoja s pecenovymi testami a neunuvaju sa poslat vas napr. na ocne vysetrenie, ktore by ste pri uziavaní antikoncepcie mali pravidelne absolvovat... Takze, zrazte same... Ja beriem zatiaľ tablety na rozsiroenie mozgovych ciev, aby sa predíslo dalsim „prihodam“ a cakam na vysetrenia, ktore mi konecne povedia, co mi je... **A nezabudnite si vecer „kludne“ zobrat dalsiu tabletu...**

Kojit batole – proč?

MUDr. Jack Neuman

Protože teď stále více žen kojí své děti, stále více jich také zjišťuje, že je kojení těší natolik, že chtějí pokračovat déle než těch několik obvyklých měsíců, jak původně plánovaly. UNICEF už dlouho doporučuje kojit dva roky a déle a Americká akademie pediatriů povzbuzuje matky, aby kojily *nejméně*

„Přirozené plánování rodičovství má v Kippleyových své největší přeborníky a šifitele,“ poznamenal profesor Ralph McInerney při předávání ocenění.

„V příznivých i nepříznivých situacích, v dobách plodných i neplodných, šířili Kippleyovi dobrou zprávu a zaslouží si tak vědomost, obdiv a úctu mnohých.“

Dále McInerney pokračoval: „V době, kdy je v církvi velký zmatek v otázkách sexuální morálky a manželství, čeká mnoho úkolů. Je třeba obhajovat církevní učení slovem i v tisku, a Kippleyovi to dělají. Je třeba vyvracet argumenty disidentů a Kippleyovi to dělají. Ale nic nepotírá zlo tak jako dobro a právě svým vytrvalým šířením PPR – metody, o které dissent odmítá diskutovat – prokázali John a Sheila církvi a své zemi tu největší službu.“

Tom Bengston je členem Rady LPP. Se svou ženou Susan je od roku 1990 zástupcem LPP.

[Family Foundations, Volume XXX, Number 6, květen-červen 2004, str. 6n.]

Zdravotné riziká hormonálnej antikoncepcie

Pharm. Dr. Jozef Laurinec

Mnohé denníky a týždenníky poskytujú v poslednom čase stále viac priestoru na propagáciu hormonálnej antikoncepcie, ako niečoho, čo je nielen neškodné, ale dokonca prospesné.

Hormonálne antikoncepčné tabletky obsahujú syntetické (chemicky vyrobené) ženské hormóny na ktoré reaguje ženský organizmus v mnohých prípadoch obranne (vytváraním antitýchni – estradiolových protilátok). Znížením množstva estrogénov v tabletkách dochádza síce k zníženiu výskytu vedľajších účinkov, ale iba v oblasti menej závažných komplikácií. Závažné, často život ohrozujúce komplikácie sa však znížením množstva syntetických hormónov neznižujú. Napr. výskum francúzskych lekárov – V. Beaumont et al.: *Oral contraceptives, sex steroids inducing antibodies and vascular thrombosis*; výsledok vychádzajúci z 1318 prípadov: (Eur. Heart J. 1991)

Zo závažných nežiadúcich účinkov spomeniem:

- **Tromboembolická choroba.** Výskyt závažných až smrteľných tromboembolických komplikácií ako sú tromboflebitída, pľúcne embólie, cerebrovaskulárne trombózy, je u žien užívajúcich hormonálnu antikoncepciu (HA) **5–10 krát častejšie ako u žien, ktoré ju neužívajú** (zdroj: Wenke M.: *Farmakologie pro lékaře*, Avicenum 1984).

- **Infarkt myokardu.** Relatívne riziko úmrtna pre kardiovaskulárne ochorenia je u užívateľiek HA zhruba 3-násobné. Toto riziko výrazne zvyšuje fajčenie, vysoký tlak, cukrovka, hyperlipidémia. Napr. žena fajčiarica užívajúca HA má 40x vyššie riziko infarktu v porovnaní so ženou rovnakého veku bez antikoncepcie (zdroj: Kriška Met al.: *Memoria klinické farmakologie*, Slovak Academic Press, Bratislava 2002).

- **Hypertenzia (vysoký tlak).** Riziko vzniku hypertenzie u žien užívajúcich HA je zhruba 3-6x vyššie (zdroj: Katzung B.G.: *Základní klinická farmakologie*, H+H Praha 1994).

- **Gastrointestinálne poruchy.** Choroby žľcových ciest, cholestatická hepatóza, nádor pečene, ischemické poškodenie hrubého čreva... (zdroj: Katzung B.G.: *Základná klinická farmakologie*, H+H Praha 1994).

- **Depresie.** Psychická depresia takého stupňa, ktorý si vyžaduje prerušenie terapie je zhruba u 6% žien užívajúcich HA. (zdroj: Katzung B.G.: *Základná klinická farmakologie*, H+H Praha 1994).

- **Karcinom.** Syntetické pohlavné hormóny môžu pôsobiť ako karcinogény (látky vyvolávajúce rakovinu) **na plod matky ako aj na vlastnú užívateľku HA.** Celkom presvedčivý je veľmi vysoký výskyt rakoviny pošvy okolo 20. roku života u tých mladých žien, ktorých matky počali pri užívaní antikoncepcného syntetického hormónu diehlystilbestrolu. (zdroj: Langer P.: *Tajomstvá vnútornej seberegie*, Osveta 1986). Rovnako zhubné nádory semenníkov sa častejšie vyskytujú u mužov, ktorých matky v prvom mesiaci po počatí užívali HA (zdroj: Reader's Digest Výber, *Zbavte sa bolesti*, str.217).

U užívateľiek HA sa zvyšuje hlavne riziko karcinómu prsníka, krčka maternice a zhubných nádorov pečene. Rozsiahla štúdia vykonaná v južnom Švédsku ukázala, že užívanie HA pred dvadsiatym piatym rokom života a pred prvým otehotnením zvyšuje pravdepodobnosť vzniku karcinómu prsníka 2-5x (zdroj: J. Natl Cancer Inst. 81,1000,1989).

Antikoncepciu by nemali užívať ženy s dokázaným alebo podozrivým (je podozrenie že existuje) nádorom prsníka. Rakovina prsníka sa opakovane dáva do súvisu s používaním hormonálnej antikoncepcie (zdroj: Rushon L, Jones D. *Oral contraceptive use and breast cancer risk...* 1992, a ďalší autori).

Ktorá žena, začínajúca užívať HA, si môže byť istá, že už nemá nádorové bujnenie, napr. len vo veľkosti pelového zrníčka?

Štúdia American College of Surgeons, Commission on Cancer (Asociácia chirurgov, komisia so zameraním na rakovinu) zistila: „Veľkú špičku nádorov pečene vo vekovej kategórii 26-30 rokov, ktorá korešponduje so zvýšeným užívaním HA v tomto veku.“ (zdroj: Hume K. 1985) Rakovina pečene u žien užívajúcich HA sa obvyčajne spája so ženami po tridsiatke, ktoré ich používali dlhšie než 4 roky, avšak uvádzajú sa príklady rakoviny pečene aj u mladších žien.

Je na mieste otázka, prečo sa stále a celoplošne preferuje HA ako niečo neškodné bezpečné a ženám ale i mužom (ktorí skutočne milujú svoje manželky) sa nehovorí úplná pravda? (Určite by boli mnohí prekvapení ak by sa zverejnili finančné zisky z predaja antikoncepcie.) Veď práve aj z genetického aparátu žien a v ich zdravom alebo naopak chemickými pohlavnými hormónmi poškodenom tele sa bude vyvíjať a rásť naša budúca populácia. A preto propagovať HA ako niečo neškodné dokonca prospešné (napr. na peknú pleť, zdravé vlasy) pri znalosti rizík, ktoré sa s jej užívaním spájajú je prinajmenšom nezodpovedné.

Postrehy z lekárne

Pharm. Dr. Z. Šandrtková, Lekáreň sv.Kataríny

Ako lekárnička sa denne stretávam s pacientkami, ktoré užívajú hormonálnu antikoncepciu, síce niekedy na liečbu akné, ale väčšina je vydaná ako kontracetívum. Táto skutočnosť ma vyprovokovala k rozhodnutiu spracovať vydané recepty v našej lekárni za obdobie od 1.1.2003 do 31.3.2004. Zistila som nasledujúce skutočnosti:

1. Za sledované obdobie sme vydali 845 balení väčšinou na 3 mesiace, priemerné teda 56 balení mesačne.
2. Najstaršia pacientka bola ročník 1955, najmladšia 1987.
3. Najviac predpisované kontracetívum je Cilest a Trinordiol, nasleduje Microgynon, Jeanine, Mercilon, Harmonet, Trinovum, Femoden, Minisyston, Exluton, Minesse a Anteovin.
4. Celkom je predpisovaných 24 druhov antikoncepcných tabliet.
5. Percentuálne tvoria pacientky:

1950 – 1959	3,80%	(54-45 ročné)
1960 – 1969	18,70%	(44-35 ročné)
1970 – 1979	48,14%	(34-25 ročné)
1980 – 1987	29,32%	(24-17 ročné)

V našej lekárni neobjednávame vnútro maternicové telieska – Multiload, Mirenu a tzv. postkoitálnu antikoncepciu – Postinor. Tieto posledné menované sú viac-menej známe ako potrácadlá. Povedané zrozumiteľnejšie, nezabráňujú počatiu, ale oplodnené vajíčko nemá šancu prežiť. Niekedy sa dočítame alebo počujeme, že v spotrebe antikoncepcie dobiehame celosvetový trend a je zaujímavé, že napríklad implantáty boli uvedené na Slovensku ako prvé na svete. V našom meste je okrem našej lekárne ešte 6 lekárni, kde sa kontracetíva vydávajú.

Moderný spôsob života a sekularizácia spoločnosti z nás urobila hluchých a slepých. Tešíme sa síce z toho, že klesá počet potratov vykonávaných v našich nemocniciach, ale kto sa však zamýšľa nad tým, k čomu dáva súhlas každý jeden pár, ktorý si volí tzv. antikoncepcný spôsob života. Áno – nechceme počať, ale je pravda, že sa tak môže stať každý mesiac v tele ženy, ktorá používa hormonálnu antikoncepciu. Vedci na základe celospoločenskej objednávky vyvíjajú tieto tablety a iné liekové formy a vylepšujú ich (viď. počet druhov, ktoré v lekárni vydávame). Ani jeden z nich a ani jeden pár používajúci antikoncepcné prípravky s určitou mierou nevie, či k počatiu predsa len nedošlo a plod nebol vypudený. Žiaľ nie sú to tabletky, ale naše rozhodnutie používať hormonálnu antikoncepciu, čo môže takto ničiť síce nechcený, ale počatý život.